

УДК 796.011.3

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Наталія СОРОКОЛІТ

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. У статті досліджено реальний стан впровадження варіативних модулів навчальної програми з фізичної культури для учнів 5–9 класів, що навчаються в загальноосвітніх навчальних закладах I–III ступенів Львівської області. Проаналізовано результати анкетування учителів, які викладають предмет «фізична культура» у середньому шкільному віці. На запитання анкети відповідало 400 педагогів, що працюють у всіх районах та містах Львівщини. Установлено відсоткове значення впровадження тих чи інших варіативних модулів навчальної програми у 5–9 класах і кадрове забезпечення предмета.

Ключові слова: фізичне виховання, учителі, варіативні модулі, навчальна програма, модульне навчання.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства одним із першочергових завдань держави є удосконалення системи фізичного виховання учнівської молоді. За останній час проблема реформування шкільної системи фізичного виховання набула надзвичайної актуальності. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України розроблено нові стандарти освіти, упроваджено навчальну програму з фізичної культури.

Аналіз останніх публікацій свідчить, що нині тема перегляду статусу уроків фізичної культури обговорюється в багатьох інформаційних наукових електронних та друкованих виданнях, на багатьох наукових конференціях, семінарах і форумах. Однак думка дослідників із цього приводу неоднозначна. Одні вважають, що введення навчальної програми, яка ґрунтується на принципі варіативності, удосконалив фізичне виховання школярів (Т.Ю. Круцевич, С.М. Дятленко), оскільки при плануванні враховуються інтереси дітей і матеріально-технічна база школи, інші – стверджують, що в навчальній програмі допущено низку недоліків, а саме: зниження показників навчальних нормативів призведе до втрати інтересу до рухової активності (В.В. Соломонко, Б.М. Шиян). У дослідженнях А. Шпільчака та М. Презлятої вказано, що вчителі відчувають професійні труднощі у роботі за модульною програмою [5].

Проте зазначимо, що на сучасному етапі відсутні наукові дослідження щодо реального стану впровадження варіативних модулів навчальної програми у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів України та Львівщини.

Мета дослідження: дослідити особливості фізичного виховання школярів 5–9 класів в умовах модульної програми.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати кадрове забезпечення предмета в загальноосвітніх навчальних закладах Львівщини.
2. Дослідити реальний стан упровадження варіативних модулів навчальної програми з фізичної культури в 5–9 класах.

Організація дослідження. Дослідження проводилося на базі Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти упродовж жовтня – грудня 2012 року. Інструментом дослідження виступило анкетування вчителів, для проведення якого було спеціально розроблена, відповідно до загальноприйнятих вимог [3], анкета, яка містила 35 питань. Отримані результати дослідження оброблено методами математичної статистики. Загалом в опитуванні взяло участь 400 осіб, із них 140 учителів, що становить 35% від загальної кількості опитаних, працюють у містах Львівської області та 260 учителів (65%), що викладають фізичну культуру в районах Львівщини.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення даних наукової та методичної літератури й офіційних документів, соціологічні методи, методи математичної статистики.

Результати дослідження. Упровадження чинної навчальної програми в середньому шкільному віці забезпечує наступність між початковою та старшою школою, дає змогу макси-

мально використовувати наявний кадровий та матеріально-технічний ресурс школи, враховує регіональні особливості та традиції в розвитку фізкультурної освіти, характеризується спрямованістю на реалізацію принципу варіативності, який передбачає планування навчального матеріалу відповідно до віково-статевих особливостей учнів, їх інтересів і схильностей [1].

Під час розробки програми для учнів 5–9 класів, що базується на принципі варіативності, здійснено нові підходи, а саме: самостійність загальноосвітньої школи у виборі видів спорту, залежно від матеріально-технічної бази школи й інтересів учнів; можливості зміни виду спорту в кожному новому навчальному році. Окрім цього, обов'язкова теоретична підготовка, яка дає базові знання з фізичної культури і сприяє їх реалізації в складанні індивідуальних програм фізкультурно-оздоровчих занять. Ще однією важливою складовою сучасної програми з фізичної культури є вибір учнями кількох видів спорту, що забезпечує виконання освітніх завдань із розширенням арсеналу рухових навичок і набуття знань про різні види спорту та виховних завдань (зокрема формування інтересу школярів до одного із видів спорту для занять у позаурочний час) [2]. Нині затвердженими профільним міністерством є 16 варіативних модулів, які учитель разом з учнями має право впроваджувати у навчально-виховний процес школи. На жаль, ми не знайшли цілісні дослідження, які би давали можливість встановити реальний стан упровадження варіативних модулів навчальної програми в навчально-виховний процес шкіл. Щоб дізнатися про види спорту, які є цікавими для школярів 5–9 класів шкіл Львівщини, ми провели опитування учителів, які викладають предмет у середніх класах.

Учасниками дослідження були вчителі, педагогічний стаж яких становить від 1 до 5 років – 3%, від 5 до 10 років – 13%, від 10 до 15 років – 15%, від 15 до 20 років – 15%, понад 20 років – 54% від загальної кількості опитаних.

Цікавим є той факт, що до опитування залучено фахівців із різними кваліфікаційними категоріями, а саме: спеціаліст – 10%, спеціаліст II категорії – 19%, спеціаліст I категорії – 32%, спеціаліст вищої категорії – 39%. Серед опитаних учителів 75% не мають педагогічних звань, 21% – педагоги, що мають педагогічне звання «старший учитель» та 4% – «учитель-методист».

Важливо зауважити, що 86% опитаних педагогів є фахівцями в галузі фізичної культури і спорту, 2% – становлять учителі початкових класів і 12% – педагоги, які не мають відповідної фахової освіти й навчають дітей фізичних вправ. Варто зазначити, що це переважно вчителі трудового навчання, географії, математики, рідше вчителі початкових класів. При цьому в міських школах це незначна кількість – 2%, а школах сільської місцевості цей показник становить 15%. На основі вищенаведеного можна сказати, що в районних центрах Львівської області, а також у школах сільської місцевості не вистачає фахівців з фізичного виховання, що в свою чергу може негативно відобразитися на якості проведення уроків фізичної культури та руховій активності школярів.

Узагальнивши дані анкети, ми встановили, що 76% учителів, які викладають у 5–9 класах цікавляться думкою дітей при плануванні навчального матеріалу. При цьому 29% педагогів стверджують, що роблять це за допомогою письмового анкетування школярів, як рекомендує Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, а 47% педагогів вважають за доцільне цікавитися думкою дітей, провівши усне опитування. Варто зазначити, що 12% учителів фізичної культури переконані, що керувати навчальним процесом повинні виключно вчителі і власне педагоги повинні визначати кількість варіативних модулів у кожному навчальному році і 2% категорично заперечують вибір учнями варіативних модулів навчальної програми.

У 5–6 класах учні повинні опанувати від 4–6 модулів навчальної програми [4]. Ми встановили, що в загальноосвітніх навчальних закладах Львівщини у цьому віці діти вивчать легку атлетику (від 91 до 98% опитаних учителів); гімнастику – від 74 до 87%; баскетбол – 69–87%; волейбол – 66–81%; футбол – 87–94%; настільний теніс – 13–27%. Незначний відсоток опитаних учителів впроваджують у своїх навчальних закладах такі види спорту, як: гандбол (від 3 до 6%); бадмінтон (2% лише у міських школах); лижна підготовка (від 2 до 7%);

туризм (від 2 до 6% впроваджено для учнів, що навчають у містах Львівщини і від 24 до 27% у сільських школах. Це переважно у Сколівському, Турківському, Городоцькому районах Львівської області.

У 7–8 класах учні обирають від 3 до 5 варіативних модулів навчальної програми [4]. Це такі види спорту як футбол – від 6 до 91%, легка атлетика – від 85 до 93%; баскетбол – від 65 до 87%, волейбол – від 70 до 87%. Крім поданих варіативних модулів, у загальноосвітніх навчальних закладах у 7–8 класах учні опановують настільний теніс – від 13% до 29%, туризм – від 2 у містах до 27% у селах, професійно-прикладна та лижна підготовка вивчається в 7–8 класах – від 1 до 7% опитаних фахівців.

У 9 класах учні вивчають навчальний матеріал із 3–4 варіативних модулів [4]. Найбільшу зацікавленість серед школярів мають такі види спорту: легка атлетика (87–90% опитаних учителів); футбол – 77–88%; волейбол 69–72%; гімнастика 58–68%; баскетбол 56–76%; настільний теніс 13–19%; гандбол 4–31%.

Слід зазначити, що при вивченні фізичної культури в середніх класах учні мають можливість опановувати навчальний матеріал із таких видів спорту як плавання – про це стверджують до 9% опитаних педагогів професійно-прикладна фізична підготовка – до 5%, лижна підготовка – до 7%. Ми встановили, що такі варіативні модулі навчальної програми як аеробіка, аква-аеробіка, городки та гирьовий спорт не впроваджував жоден із опитаних учителів. Серед причин, які заважають вивченню цих видів спорту, є відсутність інвентарю, басейнів, спеціального обладнання, умови школи не адаптовано на вивчення цих варіативних модулів.

Результати опитування учителів фізичної культури занесені до таблиці.

Таблиця 1

**Упровадження варіативних модулів навчальної програми
в загальноосвітніх навчальних закладах Львівщини в 5–9 класах**

Варіативний модуль	Класи									
	5		6		7		8		9	
	місто	село	місто	село	місто	село	місто	село	місто	село
Легка атлетика	94%	98%	91%	91%	89%	93%	85%	90%	87%	90%
Футбол	87%	94%	94%	91%	6%	91%	81%	90%	77%	88%
Гімнастика	87%	80%	77%	74%	81%	70%	79%	65%	68%	58%
Баскетбол	85%	73%	87%	69%	87%	70%	77%	65%	77%	56%
Волейбол	66%	72%	81%	69%	87%	71%	72%	70%	72%	69%
Настільний теніс	17%	29%	13%	29%	2%	26%	17%	28%	19%	13%
Плавання	9%	0%	9%	1%	0%	0%	6%	0%	6%	1%
Туризм	6%	24%	2%	27%	6%	17%	2%	21%	0%	0%
Гандбол	4%	6%	4%	3%	17%	6%	9%	6%	4%	31%
Лижна підготовка	2%	3%	0%	7%	0%	0%	2%	6%	0%	0%
Бадмінтон	2%	0%	2%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%
Професійно-прикладна підготовка	0%	0%	2%	0%	2%	3%	0%	1%	2%	5%
Аеробіка	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	2%	0%
Аквааеробіка	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Городки	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Гирьовий спорт	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Висновки:

1. Уроки фізичної культури в середніх класах у загальноосвітніх навчальних закладах здебільшого проводять фахівці фізичної культури та спорту, педагогічний стаж яких перевищує 20 років.

2. Існує проблема кадрового забезпечення в школах сільської місцевості. До викладання предмета фізична культура в сільських школах залучають учителів трудового навчання, географії та початкових класів.

3. Школярів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладах Львівщини найбільш цікавлять такі види спорту: як легка атлетика – від 85 до 94 % як і в сільських так і міських школах; гімнастика – від 58 до 87 %; баскетбол – від 56 до 87 %; волейбол – від 66 до 81 %; футбол – до 94%.

4. Незначна кількість навчальних закладів мають можливість вивчати гандбол, настільний теніс, туризм.

5. Не впроваджуються такі варіативні модулі навчальної програми: аеробіка, аквааеробіка, городки та гирьовий спорт.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження спрямовуватимуться на аналіз ставлення вчителів фізичної культури до нововведень, які задекларовано в навчальній програмі, що базується на принципі варіативності, а також готовності фахівців працювати за модульними програмами.

Список літератури

1. Дятленко С. М. Презентація і обговорення навчальної програми з фізичної культури для 5-9 класів / С. М. Дятленко // Фізичне виховання в сучасній школі. – 2012. – № 2 – С. 8–9.

2. Круцевич Т. Ю. Концепція удосконалення програм з фізичної культури в загальноосвітній школі / Т.Ю. Круцевич // Фізичне виховання в сучасній школі. – 2012. – № 2 – С. 9–12.

3. Піча В. М. Соціологія: загальний курс : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. освіти України / В. М. Піча – К. : Каравела, 1999. – 248 с.

4. Шиян О. І. Проблеми впровадження варіативної складової навчальної програми / О. І. Шиян, Н. С. Кравченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2012. – № 9. – С. 104–107.

5. Шпільчак А. Я. Вивчення готовності учителів фізичної культури до професійної діяльності в умовах модульного навчання / А. Я. Шпільчак // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – К., 2011. – С. 735–740.

ФИЗИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ ШКОЛЬНИКОВ В УСЛОВИЯХ МОДУЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ

Наталія СОРОКОЛИТ

Львовский государственный университет физической культуры

Аннотация. В статье исследовано реальное состояние внедрения вариативных модулей учебной программы по физической культуре для учащихся 5–9 классов, обучающихся в общеобразовательных учебных заведениях I–III ступеней Львовской области. Проанализированы результаты анкетирования учителей, которые преподают предмет «физическая культура» в среднем школьном возрасте. На вопросы анкеты соответствовало 400 педагогов, работающих во всех районах и городах Львовской области. Установлено процентное значение внедрения тех или иных вариативных модулей учебной программы в 5–9 классах.

Ключевые слова: физическое воспитание, учителя, вариативные модули, учебная программа, модульное обучение.

PHYSICAL EDUCATION IN CONDITION OF MODULE – SYSTEM EDUCATION

Nataliya SOROKOLIT

Lviv State University of Physical Culture

Abstract. The article examines current state of the divergent modules at curriculum of physical education for pupils of 5-9 forms who study in secondary schools and schools of I-III level in Lviv region. The results of secondary school of physical education teachers' were drawn up. 400 physical education teachers of Lviv region filled up the questionnaire form. The success of divergent curriculum modules implementation in 5-9 forms was found out as well as qualified staff employment.

Key words: physical education, teachers, divergent modules, curriculum, module-system education.